

Hörby, flickor och frivilliga En granskning av "Mentorsprojekt Frigga – en vän på vägen"

Annette Fundberg

Hanna 9 år och Karin 28 år är i badhuset. Karin är en "Frigga" och Hannas mentor. De åker i vattenrutschkanan tillsammans med några andra barn. Karin har minst lika roligt som Hanna i vattnet och när det är dags för henne att ta plats i rutschkanan drar hon snabbt ner byxorna så att baken blir bar och får på så sätt extra fart i banan. Hanna och de andra barnen känner inte till detta knep och tar snabbt efter. Händelsen i badhuset är hämtad från ett samtal med Karin och beskriver en situation inom ramen för ett mentorsprojekt. Vid planeringen av mentorsprojektet var det inte händelser som denna som vi såg framför oss i första hand, att vuxna kvinnor och barn har roligt i badhuset och drar ner badbyxorna för att få mer fart i vattnet, men det var detta som hände. Vad illustrerar denna händelse mer än det roliga i stunden? Och, blev verkligheten bättre än planeringen? Den här texten handlar om ett mentorsprojekt i skånska Hörby, möten mellan flickor och vuxna kvinnor samt om förväntningar och oväntade lärdomar.

Under 2009 genomfördes ett antal studier och enkäter i Hörby kommun. I dessa framträder en bild av att vissa flickor och kvinnor i Hörby har låg psykosocial hälsa. Vidare visar undersökningarna att de har en låg utbildningsnivå, känner sig otrygga ute i samhället och blir mammor tidigt. Hörby har även, enligt dessa studier, en stor andel kvinnor som röker under graviditeten, har hög alkoholkonsumtion i unga år och föder barn med låg födelsevikt. Med denna nedslående bild i åtanke föddes idén om ett mentorsprojekt speciellt riktat mot flickor och unga mammor där personal vid skolor, socialtjänst och vårdcentraler skulle samarbeta kring en gemensam problematik. I en ansökan om projektmedel från Region Skåne och Kommunförbundet Skåne beviljades 50 000 kr samt en utbildning för mentorerna. Men vad var det projektet handlade om?

Projektet fick namnet "Mentorsprojekt Frigga – en vän på vägen" och skulle vara en pusselbit i det folkhälsoarbete som bedrevs i kommunen utifrån de elva övergripande målområdena för folkhälsa som finns uppsatta. Friggaprojektets vision var: Alla kvinnor och

flickor i Hörby skall nå sin fulla potential och på eget initiativ vara delaktiga i samhället. De skall leva i fysiskt och psykiskt välmående. Projektets syfte var: Att stärka kvinnors och flickors möjlighet att göra medvetna val rörande sin utbildning, yrkesliv och hälsa. I Frigga skulle flickor i åldern 10-12 år samt unga mammor erbjudas en mentor eller coach i form av en frivillig kvinna som de skulle träffa regelbundet under cirka ett halvt år. Jag blev anställd som projektledare och det är detta projekt som är utgångspunkten för denna artikel.

I artikeln kommer jag problematisera projektet och min roll i detta ur ett normalitets-, makt- och genusperspektiv. Några av de frågor som jag ska diskutera är: Varför väljer man att ta ett oavlönat mentorsuppdrag? Varför behöver, eller varför tror kommunens chefer att små flickor och unga mammor behöver, en mentor/coach? Vad får mentorer, deltagarna, de unga mammorna, flickorna och deras föräldrar ut av verksamheten? Artikeln utgår från mina tankar och observationer som projektledare för detta mentorsprojekt. Jag har inte granskat projektet som forskare och jag är själv i allra högsta grad en del av projektet. Följaktligen har denna text mycket få svar men desto fler frågor som jag hoppas kan inspirera till diskussion och kanske även vidare forskning.

Jag har en bakgrund som lärare i grundskolan och har, förutom min grundskolläraryxamen, en magisterexamen i utbildningsvetenskap. Som projektledare för mentorsprojektet hade jag min arbetsplats på CFI, "Centrum för förebyggande insatser", som är en del av socialtjänsten i Hörby kommun. Inledningsvis vill jag ge läsare en bild av samhället Hörby för att sätta in projektet i ett sammanhang.

"HÖRBY ÄR VÄLDIGT SPECIELLT"

När jag skulle börja arbeta hade jag inga tidigare erfarenheter eller kunskaper om det lokala samhället Hörby. Någon av de första dagarna på den nya arbetsplatsen fick därför den fadder, som jag fått bland mina kollegor, i uppgift att visa mig runt i samhället

och dess närmiljö. I centrala Hörby, eller "byn" som de boende i samhället säger, finns två torg, några klädaffärer, kaféer, banker, ett bibliotek och annat som de boende i samhället behöver. Dessutom finns flera stora bilhandlare. I själva byn finns flerfamiljshus men utanför de centrala delarna ligger villa- och radhusområden. Runt samhället finns landsbygd och mindre byar. Idag bor det ca 15 000 invånare i kommunen. Den största arbetsgivaren är kommunen men småföretagandet är också utbrett.

Min guide på rundturen i samhället arbetar som fältsekreterare och han hade gjort följande iakttagelse; "jag tror jag aldrig stött på så många grävmaskinister som här i Hörby". Detta är bara en av de berättelser som jag får ta del av genom kollegor som ger mig en bild av samhället. Flera gånger under den tid som jag arbetar i Hörby får jag höra "Hörby är väldigt speciellt". Vad detta betyder är otydligt och jag har aldrig fått en närmare förklaring till vad som avses. Tyvärr kan jag inte säga om Hörbyborna själva skulle beskriva sitt samhälle som speciellt eller om detta bara yttras av inflyttade eller personer som arbetar men inte bor i samhället.

FRIVILLIGARBETE – FÖR OCH AV VEM?

I detta samhälle skulle jag alltså starta en verksamhet som krävde att kvinnor, utan att få betalt, avsatte tid och energi för att engagera sig i flickor och unga mammor. Hur skulle det fungera?

Innan jag började arbeta med Frigga var min bild av frivilligarbete att det kunde vara föräldrar som tränade sina barns idrottslag eller Röda Korsets värdinnor på sjukhuset. Så vilka skulle kunna tänkas bli frivilligarbetare i detta projekt? En av mina första uppgifter i arbetet med att starta Frigga blev att undersöka andra liknande verksamheter. Mentorsverksamhet visade sig vara något som bedrevs av flera olika organisationer. För att sätta in Frigga i ett större sammanhang vill jag kort presentera några mentorsverksamheter som finns i Malmöområdet och som vänder sig till barn och ungdomar och dessutom ge ett exempel på mentorsverksamhet i bland annat USA.

Ett exempel på mentorsverksamhet som finns på Malmö högskola, men även på andra högskolor, är Näktergalen. Där engageras studerande för att bli mentorer till barn. Verksamheten startade vid Malmö högskola 1997 och har sedan dess fört samman över 2000 barn och studenter. Så här beskrivs verksamhets syfte på högskolans hemsida 2011.

Grundidén med Näktergalen är ömsesidig nytta. Genom möten mellan människor lär vi oss om varandra och kan bättre förstå varandras olikheter och likheter. En mycket viktig del i verksamheten är att verka för och dra nytta av den etniska och sociala mångfald som finns både i samhället och på Malmö högskola. (Näktergalen mentorsverksamhet)

En annan verksamhet som likt Frigga vänder sig till enbart tjejer är United Sisters som även utbildade de frivilliga i Hörby. United Sisters är en del av Fryshusets ungdomsverksamhet och startades 1996 när några tonårstjejer på Fryshuset i Stockholm efterfrågade en verksamhet för dem. United Sisters finns nu även i Malmö och Göteborg och har olika verksamheter, en av dessa är coachning. Tjejer i åldern 12 till 20 erbjuds att få träffa en vuxen kvinna för att coachande samtal, övningar och aktiviteter. United Sisters är en feministisk organisation och har som vision att:

... varje tjej ska kunna vara den hon själv vill vara och kunna göra det just hon vill. Med det menar vi att varje tjej ska kunna vara sig själv och utvecklas utan att begränsas av normer, könsroller, andras åsikter eller sig själv.

Som projektledare för Frigga deltog jag i United Sisters coachutbildning samt fick handledning av den person som startade United Sisters i Malmö. Ytterligare ett exempel på frivilligverksamheter är Mentor Sverige som erbjuder tonåringar möjlighet att träffa en frivillig mentor under ett helt eller halvt år. Mentors Sverige använder mentorskapet för att förebygga våld och drogmisbruk. Mentor Sverige samverkar med Svenskt näringsliv samt med den internationella organisationen Mentor Foundation. Mentorsprogram för unga är också vanligt i ett internationellt perspektiv. I USA finns till exempel Big Brothers/Big Sisters of America (BB/BSA) som försett barn med frivilliga mentorer sedan 1904 och som nu har spritt sig till ytterligare 12 länder som t.ex. Tyskland och Australien.

Så hur rekryterade vi "Friggor", som blev de namn som vi valde för de frivilliga kvinnorna, till projektet? Jag började med att, liksom Näktergalen, vända mig till de studerande. Jag var på Lärarhögskolan i Malmö och Folkhögskolan i Eslöv och pratade där med studerande angående möjligheten för dem att bli en Frigga. Bland alla dessa studenter lyckades jag bara rekrytera en person. Det gällde alltså att försöka hitta andra ingångar och sammanhang för rekrytering. Nästa grupp som jag vände mig till var föräldralediga mammor på den kommunala öppna förskolan i Hörby. Jag hade en förhoppning om att där kunna rekrytera mödrar som skulle vilja vara coacher till andra yngre mammor. Där gick det bättre och två kvinnor, själva relativt unga mammor, anmälde sitt intresse. Men det visade sig att det fanns en helt annat forum för att väcka intresse för att bli mentor i Frigga-projektet.

Det mest effektiva sättet att informera om och få kvinnor intresserade av att anta detta frivilliguppdrag var en artikel i Hörby lokaltidning samt den information som lades ut på kommunens hemsida. Efter att den första artikeln om Frigga publicerades blev jag kontaktad av många kvinnor som var intresserade av att delta. Sammanlagt 20 kvinnor blev intervjuade. Av dessa var det tre som själva valde att inte fortsätta och tre som vi tackade nej till av olika skäl. Totalt 14 erbjöds att gå den utbildning som United Sisters genomförde i

Hörby och att få vara mentor till en flicka eller coach till en ung mamma. De 14 kvinnor som blev utvalda att vara Friggor var alla bosatta i Hörby. De var mellan 18 och 64 år och representerar flera olika branscher, verksamheter och sysselsättningar. Det finns alltså en hel del människor som vill ha ett frivilligarbete. Frågan är varför?

En drivkraft för att delta i verksamhet skulle ju kunna vara ekonomisk vinning. I Frigga, Mentor Sverige och United Sisters får de frivilliga inget betalt för sitt arbete, i Näktergalen avlönas mentorerna med 5000 kronor när de genomfört sitt uppdrag. Det är alltså inte av ekonomiska skäl som någon tar sig uppdraget att på sin fritid träffa en ung person. Det fanns alltså andra motiv att vilja engagera sig. I Friggas projektgrupp diskuterade vi vid flera tillfällen de frivilligas motiv till att vilja vara med. Varför vill man arbeta gratis eller är det så att alla tar betalt på något sätt för sitt arbete? Vid intervjuerna med de kvinnor som anmält sitt intresse för att vara med försökte jag få fram deras motiv och om de hade någon förhoppning om att få "betalt" på något sätt. Att formulera frågor kring detta var inte lätt och jag är osäker på om jag i de intervjuer som jag genomförde verkligen kunde få fram deras motiv. Nästa svårighet blev att bedöma om detta motiv skulle göra dem olämpliga som Friggor. Gemensamt för kvinnorna var att de alla hade väntat på ett tillfälle att, som flera av dem uttryckte det, "hjälpa till". De såg också mentorskapet som en möjlighet för dem att lära känna nya personer och få nya erfarenheter.

Att vilja stötta någon annan för att få egen bekräftelse - är det ett bra motiv för att ta sig an ett frivilliguppdrag som detta? Att man arbetat med att komma ur sina egna svårigheter och hittat en metod som varit räddningen som man nu vill föra vidare, är det en lämplig utgångspunkt för ett mentorskap? Om det blir som jag tror, att oavlönat frivilligarbete kommer att bli mer vanligt i Sverige, måste detta diskuteras. Går det att hjälpa någon annan utan att förvänta sig något tillbaka? Vad händer om den frivillige inte får tillbaks det som den önskar och kanske behöver?

I samband med att projektet avslutades lämnade alla frivilliga en utvärdering. En fråga var om de tyckte att de själva hade utvecklats genom projektet. Det som de flesta lyfte fram var inte mötena med deltagarna utan den utbildning som de fått. Utbildningen genomfördes, som jag tidigare nämnt, av en representant för United Sisters i Malmö. United Sisters är en feministisk organisation och min uppfattning är att de flesta som söker sig dit som frivilliga är väl insatta i genusbegreppet, något som inte var fallet för mentorerna/coacherna i Frigga. Detta ledde till att många av kvinnorna gick ifrån utbildningstillfällena med många nya tankar snurrande i huvudet. «Vad är genus? Hur är man normkritisk? Är det fel att jag sätter på min dotter rosa kläder?» Så vad hände då i mötet mellan Friggorna och flickorna och de unga mammorna?

VILKET SÄTT ATT LEVA ÄR DET RÄTTA?

Ett av projektets mål var att fler kvinnor i Hörby skulle slutföra gymnasiet och fortsätta till högre studier. Andelen personer med eftergymnasial utbildning är lägre i Hörby än riket i övrigt. Som projektledare i en verksamhet vars syfte är att förändra människors liv och påverka deras livsstil fanns det anledning att ställa sig flera frågor och rannsaka sin egen uppfattning och inställning i centrala frågor: Betyder den låga utbildningsnivån att livskvalitén är sämre i Hörby än i övriga riket? Så fördes ju resonemanget som rättfärdigade projektet. Är högre utbildning alltid eftersträvansvärt? Detta var några av de frågor som kollegor på socialtjänsten tidigt gjorde mig uppmärksam på. Speciellt aktuellt blev det i rekryteringen av de frivilliga. Skulle vi kräva att den som blev Frigga hade en högre utbildning? Kan man vara en förebild för en högre utbildning om man själv inte har studerat vidare efter gymnasiet? Vi, i projekt- och ledningsgrupp, bestämde oss för att detta var möjligt, vilket visade sig vara klokt - av de 14 stycken frivilliga som deltog hade knappt hälften en utbildning på motsvarande högskolenivå.

Att rekrytera deltagare till projektet var både lätt och svårt. De yngre flickorna kunde vi relativt lätt hitta och få intresserade av att träffa en mentor. Svårare var det dock att få med de unga mammorna i projektet. De distriktssköterskor som arbetade på barnavårdscentralen fick i uppgift att berätta om projektet för de unga mammor som de hade kontakt med. De vände sig speciellt till mammor som inte hade något arbete eller några studier att gå tillbaka till efter att föräldraledigheten var slut. Viktigt var att mammorna själva var intresserade av att möta en coach och att de inte hade en alltför tung social situation. Sköterskorna bad de unga mödrarna om tillåtelse från mig att få ringa upp dem för att informera ytterligare om projektet och, om de då blev intresserade av att delta, boka in ett möte. Fem stycken unga mammor var intresserade av att få kontakt med mig för att få ytterligare information. Efter det första telefonsamtalet kunde jag boka in möten med fyra av dessa. Av dem var det två, som efter någon eller några ombokningar, infann sig på mötet. Övriga två kom inte till de inbokade mötena och svarade inte heller på telefonsamtal, men tackade efter en tid nej till att delta via SMS och via BVC-sköterskan. En annan ung mamma visade intresse att få en coach efter ett samtal med en privatekonomisk rådgivare inom socialtjänsten. Inte heller denna mamma kom till det inbokade mötet och svarade inte heller på telefon.

Här fanns det alltså anledning att granska projektet och oss som arbetade med detta noga. Varför lyckades vi inte med att få med de unga mammorna? Jag vill stanna upp och resonera vidare kring denna problematik utifrån forskning som analyserat förändringsarbete i

projektform. Begreppen som jag använder är hämtade från en utvärdering av ett kulturprojekt och som kom att bli en avhandling, Kulturprojekt eller projektkultur av etnologen Lena Gerholm (1985). I undersökningen använder hon Clifford Geertz distinktion mellan begreppen modell av och modell för, vilka kan tolkas på följande sätt: "... när vi på ett självklart vis och med uttalade värderingar beskriver hur något är (modell av) skapar vi också idéer om hur det bör vara (modell för)" (Gerholm 1985).

Frigga initierades och drevs av kommunen (socialtjänst och utbildningsförvaltning) i samverkan med Vårdcentralen, tre instanser som på olika sätt har möjlighet att utöva makt över människorna i ett samhälle. Deras modell av kvinnorna i Hörby framkommer med all tydlighet i projektansökan; kvinnorna är lågutbildade, konsumerar för mycket alkohol, får barn för tidigt och så vidare. Projektet utgick alltså från hur dessa verksamheter valde att beskriva samhället Hörby, alltså även det en del av deras modell av. Modellen för - hur det bör vara - tänker de kan uppnås genom att på en individuell/personlig nivå göra förändringar. Alternativen, som att driva förändringsarbete inriktat på skolan, på vården eller på socialtjänsten fördes aldrig fram i detta sammanhang. Istället är det de individuella kvinnorna i Hörby som skall förändras och detta med hjälp av andra enskilda kvinnor, som just ska representera sig själva (med visst stöd och utbildning). Projektet var tydligt normerande genom att förspråka vad som var rätt sätt att leva, ett slags tolkningsföreträdare rörande det goda livet och därmed en form av maktutövning. Det fanns få tillfällen för förhandling eller diskussioner mellan deltagarna och projektets ledning kring dessa ideal. Både flickor, unga mammor, mentorer och projektledning hade en tyst överenskommelse om att de senare hade makten i att definiera det goda livet. Kanske var det därför inte så konstigt att många av de unga mammor som kontaktades, och som troligtvis var väl medvetna om att de inte levde upp till dessa normer, valde att inte delta? Kanske fanns det ett glapp mellan projektets och de tänkta deltagarnas normvärldar? Hur ska detta eventuella glapp förstås?

I mitt arbete som projektledare hamnar jag i konflikt mellan modellen av och modellen för. De presumtiva deltagarna i projektet, flickorna och deras föräldrar samt de unga mammorna uttrycker inte att de har något av de problem som är bakgrunden till projektet. Det finns, som jag uppfattar det, en diskrepans mellan de samhällsproblem som projektet tycker sig ha identifierat och skapat en handlingsplan för att förändra och de personliga bekymmer som de presumtiva deltagarna ger uttryck för. Ska detta uppfattas som att projektet har gjort en felaktig analys? Eller är det så att flickorna och de unga mammorna inte förmår se de generella bekymren i sin livssituation? Eller, som ett tredje alternativ, är det frågan om ett pedagogiskt problem: Att förklara hur statistik ser ut i vardagens olika skepnader,

riktat till såväl projektledning som till deltagare? I mina försök att rekrytera dessa unga kvinnor känner jag mig hursomhelst obekvämt med att göra dem till offer som behöver hjälp, speciellt som de inte uttrycker något behov. Mina försök att säga till de unga mammorna att "varje barn som föds är en gåva och något positivt" klingar falsk när de frågar mig om varför detta projekt har kommit till och riktar sig till just dem. Mina, och projektets, intentioner må vara hur goda som helst. Men med vilken rätt försöker vi förändra människors liv?

På samma sätt blir det ett glapp eller en vägg mellan mig och föräldrarna till de yngre flickorna när jag säger att syftet med projektet är att få fler att studera vidare efter gymnasiet. Vem är jag att säga att det bästa för just deras barn är en akademisk utbildning speciellt som föräldrarna inte har det? Om de frivilliga, Friggorna, upplevde detta är osäkert. Kanske var glappet mellan dem och deltagarna mindre då de alla levde i Hörby och var en del av samhället. Den sociala och geografiska förankringen ska säkert inte underskattas. Jag kom utifrån på flera sätt. Friggorna var en del av deltagarnas vardag på ett helt annat sätt. Det finns alltså all anledning att närmare granska det projekt jag ledde under ett år. Fanns det andra kritiska röster om det? Vilka normer vilade det på?

FRIGGA, ETT FEMINISTISKT FLICKPROJEKT?

Frigga uppmärksammades även i massmedia. Vid tre tillfällen hade en lokaltidning i Mellanskåne artiklar om projekt Frigga och Radio Malmöhus hade ett reportage om projektet i sina nyhetssändningar den 16 november 2010. Där medverkade, förutom projektledaren, en av de kvinnor som anmält sitt intresse för att vara mentor i projektet. Presentationer och inbjudan att delta i projektet som mentor eller deltagare lades ut på kommunens hemsida samt på Hörby kommuns Facebook-sida. Detta ledde i sin tur till att projektet uppmärksammades på bloggen Genusnytt och då i mer negativa ordalag. Bloggaren ifrågasatte varför Hörby kommun valde att bara coacha flickor. När projektet fick kritik på Genusbloggen blev jag först irriterad och kunde inte förstå hur någon kunde missunna dessa flickor och unga mammor stöd och uppmärksamhet. När ilskan svalnat funderade jag själv vidare på frågan. Varför bara flickor? Eller ännu viktigare, varför tror vi att flickors problem kan lösas genom att de får någon att prata med?

I utbildningen av mentorerna berördes både genus och normkritiskt förhållningssätt men, paradoxalt nog kan tyckas, föll både de frivilliga och jag som projektledare lätt in i ett normativt förhållningssätt gentemot deltagarna. Ett exempel var när vi skulle arrangera en träff för mentorer och de yngre flickor som deltog i projektet och skulle bestämma vilken aktivitet som vi skulle ha. Vi började direkt diskutera smyckestillverkning och andra pysselaktiviteter, vilket

till slut ledde till att vi målade krukor och planterade frön tillsammans. Mentorerna kunde också säga till varandra och till mig saker i stil med ”typiskt tjejer de kan aldrig vara tillsammans tre och tre” eller ”hon är så söt och har så fina kläder”. Valet av aktiviteter och sättet att beskriva och förklara hur flickor är kan knappast sägas vara uttryck för normkritik, tvärtom så höll vi oss inom mycket traditionella ramar. Och detta, som sagt, trots goda intentioner att göra annorlunda. Om jag även i detta sammanhang använder Clifford Geertz modell med inspiration från etnologen Lena Gerholm så kan jag se tre olika nivåer på modellen för, alltså de sätt som vi tänker oss kunna förändra verkligheten, som har sitt ursprung i modellen av, det vill säga vår bild av verkligheten. Den första nivån ligger på ett teoretiskt plan, det som vi i projekt- och styrgrupp tänkte oss att skulle hända i mötet mellan Friggor och deltagare. I denna modell skulle de frivilliga, genom motiverande samtal och övningar, få deltagarna att förändra sitt liv genom att göra val i livet som skulle förbättra Folkhälsoinstitutets statistik gällande kvinnor i Hörby. Den andra nivån är de frivilliga Friggornas och hur de tänkte sig kunna påverka deltagarna. Till skillnad från styrgruppen, som arbetade på den teoretiska nivån och som i huvudsak mötte statistiska sammanställningar, mötte Friggorna flickor och unga kvinnor i verkliga livet i konkreta möten. I dessa möten blev den så kallade modellen för mer personlig och anpassad efter deltagarnas önskemål och behov. De flickor som de träffade hade helt andra behov och önskemål, nämligen att göra saker, än det som de frivilliga fått redskap för i mentorsutbildningen, nämligen att ha samtal och diskussioner. Deltagarna, speciellt de yngre flickorna, hade en nivå som till väldigt liten del stämde in på den ursprungliga modellen för. Deltagarna var till största del inte alls intresserade av motiverande samtal och övningar utan ville istället göra aktiviteter som att bada och bowla med sin mentor. Modellen för såg alltså olika ut för olika grupper i projektet. Detta bekymrade ibland de frivilliga kvinnorna, som kunde uttrycka en oro över att de inte lyckades få till de samtal som de tränat på i utbildningen. Kunde vi nå målet med andra redskap än de som modellen föreskrev?

Min uppfattning är att man blir bra på det som man tränar på. Flickor tränas traditionellt mycket på att prata i mindre grupper. En självkritisk tanke vore ju då att projektet hade haft fokus på att träna flickorna på något som de oftast inte är så bra på. Kanske vore det bättre om flickorna fick träna på att uppträda eller vara mer fysiskt aktiva till exempel genom att spela i band eller spela fotboll? Kanske skulle vi istället erbjuda flickorna styrketräning och dataspelskvällar och, om det hade funnits motsvarande projekt för pojkar och unga män, ha mentorer och coacher som tränar pojkarna i att prata och resonera? Är det så att vi i projektet istället för att driva en verksamhet som utmanar traditionella genusmönster och är normkritiskt, snarare hjälper till att ytterligare cementera flickornas roll och identitet

utifrån traditionella mönster – trots att ju projektet hade målet att förändra.

Det visade sig dock att de yngre flickorna själva såg till att Mentorsprojekt Frigga blev mer inriktat på att ”göra” istället för att ”prata”, genom att de valde att göra saker som att bada och bowla tillsammans med sina mentorer. De lite äldre flickorna och de unga mammorna passade dock väl in i vår bild av vad tjejer vill ha och uppskattade att sitta och prata med sina mentorer/coacher på kaféer. Även coachingen av de unga mammorna kan man ifrågasätta ur ett normkritiskt och ett genusperspektiv. De unga tjejer som jag pratade med i samband med rekryteringen av deltagare har valt att behålla barnet och ta hand om det trots att de inte hade avslutat skolan eller kommit in på arbetsmarknaden. Flera av dessa unga mammor hade ensamt ansvaret för barnet. Tyder inte detta på att det är de unga papporna som skulle behöva ha en coach att prata med för att blir stärkta i sin föräldraroll?

TILL SIST...

Syftet med Frigga var att stärka kvinnors och flickors möjlighet att göra medvetna val rörande sin utbildning, yrkesliv och hälsa. Detta kan inte bedömas efter den korta tid som projektet pågått. För att kunna bedöma effekten på lång sikt skulle det krävas en uppföljning i ett senare skede. Det är givetvis svårt att göra bedömningar utifrån orsak och verkan, det vill säga, har just detta projekt förändrat och påverkat?

Som det ser ut nu kommer det inte att bli någon fortsättning för Mentorsprojekt Frigga i Hörby, något som jag tycker är väldigt tråkigt. Om jag fick bestämma skulle Frigga utvecklas och finnas kvar som en permanent del av skola, socialtjänst och vårdcentral i Hörby. Responsen från deltagare, frivilliga, föräldrar, personal på skolan och andra som kommit i kontakt med Frigga, har varit mestadels positivt.

Friggorna har till mig delat med sig av små guldkorn från sina träffar med flickor och unga mammor, vilket gjort mig övertygad om att dessa möten mellan vuxna kvinnor, flickor och unga mammor har varit till gagn för både deltagarna och de frivilliga. En Frigga berättar, vilket jag tog upp inledningsvis, hur hon blivit mycket populär när hon lärt sin deltagare och hennes kompisar hur man åker fortare i vattenrutschbanan på badet. En annan Frigga beskriver sina möten med en ung flicka med orden ”jag kramar och hon äter hamburgare”. Just denna flicka gavs också möjlighet att pröva att rida genom projektet, något som hon länge önskat. Ytterligare en mentor frågade sin deltagare om hon tyckte att det blev jobbigt att sitta och prata så länge som de gjorde. Flickans svarade att hon önskade att de kunde prata mycket längre och oftare. En flicka som kom in sent i projektet grät sig genom första träffen med sin mentor. Mentorn fortsatte dock att träffa flickan som efter några tillfällen klarade att gå och bowla

med sin mentor, något som hon aldrig gjort tidigare. Att mäta dessa framsteg i pengar eller siffror är svårt, särskilt på kort sikt. Det syns dock i ögonen och känns i magen på de inblandade. Modellen för kan och skall enligt min mening se olika ut för olika deltagare. De långsiktiga konsekvenserna, sett både till flickorna och de unga mammornas välbefinnande och möjligheter att bli starka kvinnor samt till ekonomiska vinster för individen och samhället, är utom allt tvivel positiva.

Trots att jag bitvis kan ställa mig kritisk till Frigga-projektet och till annan frivilligverksamhet av samma karaktär så kan jag även se utvecklingsmöjligheter. Fler grupper, som pojkar, unga pappor, tonårsflickor, invandrarkvinnor och arbetslösa, skulle kunna erbjudas en mentor eller coach. En förutsättning är dock att de frivilliga får adekvat utbildning och att samtalet om syftet med mentorskapet hålls ständigt levande. Vi vet att de personliga mötena och en viktig person

kan vara det som gör skillnaden för ett barn eller en ung vuxen som riskerar att hamna i utanförskap. I Risk och prognos i socialt arbete med barn presenterar Dagmar Lagerberg och Claes Sundelin ett flertal skyddsfaktorer som kan arbeta emot de riskfaktorer och som ökar ett barns sannolikhet att hamna i sociala problem. En av dessa skyddsfaktorer är ett yttre stöd i form av en vuxen som förutom familjen finns där för barnet. Det finns mängder av berättelser där vuxna kan peka ut en lärare, granne eller scoutledare som uppmärksammat dem som barn och varit den person som gjort skillnad.

Vad händer med barnen i en skola som fokuserar mer och mer på mätbara kunskaper? Vad händer i ett samhälle där andelen fattiga barn och antalet arbetslösa unga ökar? Kanske kan då mötet med en Frigga bli det som gör att barn och unga i en utsatt position kan bli hela vuxna kvinnor och män.

REFERENSER

Gerholm, Lena 1985. *Kulturprojekt eller projektkultur. En fallstudie av en kulturpolitisk försöksverksamhet*. Lund: Liber Förlag.

Lagerberg, Dagmar, & Claes Sundelin 2000. *Risk och prognos i socialt arbete med barn. Forskningsmetoder och resultat*. Stockholm: Förlagshuset Gothia.

Näktergalen mentorsverksamhet, Malmö högskola. <http://www.mah.se/Ar-student/mentorsverksamhet/> (2011-09-13)

FÖRFATTARPRESANTATION

Annette Fundberg är grundskollärare och magister i utbildningsvetenskap. Hon är för närvarande projektledare på Riseberga förskola i Malmö.